

Віра Лихолім

ПОСТАТЬ О. К. ВОЛНІНА У СТАНОВЛЕННІ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

Полтавському національному педагогічному університету вже 100 років і за цей час його очолювали талановиті ректори, в ньому працювали видатні педагоги зі світовим ім'ям, у цих стінах було підготовлено біля 50 тисяч кваліфікованих освітян різноманітних спеціальностей. Вони здійснили вагомий унесок у розвиток національної освіти і науки.

Вважаємо, що становлення й історія педагогічного університету відіграє важливу роль у формуванні студентів – майбутніх учителів.

Мета роботи полягає в тому, щоб показати внесок Олександра Костянтиновича Волніна у становлення Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

1 липня 1914 р. був відкритий учительський інститут у Полтаві. Першим директором Полтавського вчительського інституту був талановитий педагог і вихователь, людина з передовими поглядами – Олександр Костянтинович Волнін. Цю посаду він обіймав з 1914 до 1917 р. За короткий час, маючи певний педагогічний досвід, Олександр Костянтинович Волнін сформував перший невеликий, але дружний колектив інституту [2, с. 6].

Директорові інституту вдалося створити не лише аудиторії для навчальних занять, але й кабінети: фізичний, хімічний, природничо-історичний, обладнати спеціальне гімнастичне містечко і дві бібліотеки – фундаментальну та учнівську. Олександр Костянтинович Волнін підготував список книг із педагогіки і психології, який містив праці видатних учених В. М. Бехтерева, А. Дістервега, Я. А. Коменського, Д. Локка, Г. Песталоцці, І. М. Сеченова, К. Д. Ушинського та ін.

Директор інституту, окрім виконання безпосередніх управлінських обов'язків, викладав педагогіку, керував навчальною та виховною роботою, а також діловодством і господарською частиною закладу.

Олександр Костянтинівич Волнін завоював авторитет колективу інституту своїм чуйним ставленням до людей. Йому вдалося створити "високоінтелектуальну і відверту атмосферу" в педагогічному колективі, що підкреслювалось у прощальному листі викладачів інституту з приводу переведення О. К. Волніна на інше місце роботи. А. С. Макаренко, який був серед перших випускників Полтавського учительського інституту, згадував: "... Він був завжди справжньою людиною і (...) виховував у нас найкращі людські прагнення ..." [1, с. 14–15].

За час своєї педагогічної діяльності вплинув на формування багатьох студентів як особистостей, на формування професійної позиції і на розвиток ціннісних орієнтацій. Гасло, якого навчив О. К. Волнін А. С. Макаренка: "якомога більше вимог до людини і якомога більше поваги до неї". Відомо, що О. К. Волнін увів таку нову на той час форму педагогічної підготовки, як проведення її аналіз пробних уроків слухачами в Зразковому міському училищі, яке вважалося базовим закладом інституту. Він керував практикою студентів, самостійною роботою над рефератами з педагогіки.

О. К. Волнін також був зразком керівника, який поєднував у діяльності вимогливість і доброзичливість, любив у всьому точність і акуратність. Сам О. К. Волнін у звітній доповіді за 1916 р. указує на необхідність дисципліни і "великого такту" у спілкуванні зі слухачами інституту [1, с. 10–15].

Від першого ректора і до теперішнього, всі зробили значний внесок для закладу і його студентів. Хочемо провести паралель від Олександра Волніна до сучасного ректора університету Миколи Степаненка. Із цього приводу авторка взяла інтерв'ю у нашого ректора.

В. Лихоліт: Миколо Івановичу, як вивчення історії рідного вишу може вплинути на становлення особистості та професійних якостей учителя?

М. Степаненко: Все в житті насправду починається з малого: починається з родини, з батьківської оселі, з маминої пісні, з бабусиної казки, з уроків батька на мужність, а любов до Батьківщини продовжує той вищий навчальний заклад, який дає людині крила. Буде в неї любов, буде в неї повага, буде в неї пошана, буде в неї доброзичливість, коли вона подумки звертатиметься до того закладу, який подарував їй фахове ремесло, тоді в неї гарно складеться життя. Я думаю, це одна із підвалинок, яка формує людину і людину-особистість. Без цього розраховувати на добротність, гуманність не доведеться.

В. Л.: Який, на ваш погляд, внесок Олександра Волніна у становлення Полтавського педуніверситету?

М. С.: Кожен ректор, який був, на тому етапі присутній вклад зробив, бо виш тільки ставав на ноги і щоразу треба було долати великі перешкоди,

виходити на плюс з ідеологією і зберегти самобутність. Позитивно реагувати на виклики життя, щоб залишитися живим у цьому світі. Я думаю, що він один із тих, хто зберіг українську форму і український зміст вищого навчального закладу. Якби з оцього ланцюжка ректорів хоч один випав і не був українофілом, українознавцем, ми б мали іншу історію. Нам поталанило, що у сув'язі ректорів був і правдолюб, українець, патріот – Олександр Волнін.

В. Л.: Який вплив постаті й досвіду керівництва Олександра Волніна на Вашу діяльність?

М. С.: На превеликий жаль, будучи студентом, я не знав його, його праці та історію. В студентські роки ми насправду не були знайомі з цим і от ця мала історія не культивувалася, а була історія партії. Але коли я долучався вже пізніше до історії того вишу, в якому навчався, він мені поряд із Щепотьєвим, із тою цілою низкою людей, яких поглинула репресивна сталінська машина, видається великим достойником й одержимцем. Кожен із них, стаючи біля університетського стерна, знав, що воно для нього закінчиться не успіхом. Система поглинала розумних і талановитих. Він же одначе зголосився на це, хоча міг обійти і вибрати якусь іншу долю. Пересвідчуюся ще й у тому, що не обов'язково їхати до Києва і бути студентом Національного університету чи прямувати до Львова й опинитися в університеті Івана Франка. Все залежить від людини: якщо вона прагне вчитися, якщо вона воліє знати, якщо в неї з'явиться бажання стати самодостатньою, вона сформує себе. І всі ці умови і за часів Волніна, Щепотьєва, Семиволоса, Зубеня, Зязюна, Паценка були, сподіваюся. Не мені про це судити, а вам, що даність збережено й на тепер.

В. Л.: Сучасний ректор – який він?!

М. С.: Це, очевидно, для мене найскладніше питання. Думаю, що він повинен обов'язково не поривати зв'язку з минувшиною, творчо використовувати те, що було, бо збудувати абсолютно новий дім зараз неможливо. Він буде незатишним, некомфортним. По-друге, він повинен заглядати у майбутнє. Реагувати на виклики часу й проектувати їх на грядущину, що буде завтра. А зосереджувати свої зусилля на сьогодні. Оперативно реагувати на події, що відбуваються. Він повинен бути креативним, інтелектуальним і ніколи не старіти. Він повинен бути вічно молодим! Тримати духовний зв'язок із молоддю, відчувати їхні подихи, їхні поклики, переміщуватися в їхню сферу, розуміти їх і водночас опромінювати життєвою мудрістю, яку він набув, долаючи перешкоди, що траплялися на його шляху. Не буду говорити про менеджерські якості, як тепер так модно говорити це все. Просто думаю, він повинен бути людинолюбом і завжди в центр ставити людину, орієнтуватися на людиноцентричну діяльність. Передовсім людина, особистість із її запитами, з її потребами. А все інше – то вже доважок до цього сутнісного.

В. Л.: Проблеми і перспективи розвитку нашого вишу, з Вашої точки зору?

М. С.: Проблем дуже багато, їх багато, як ніколи. Ми обрали зовсім інший шлях, яким ідемо 20 років, ми будуємо свою державу. Але ми ж не самі в цьому світі, ми не окремішні. Оточує нас Європа зі своїми стандартами, традиціями випробуваними, і на них варто взоруватися. Найважливіше будувати український храм, український освітній дім із загляданнями на європейський досвід, щоб наші люди, наші студенти почувалися впевнено в завтрашньому дні, і могли вільно переміщатися світовим простором, і відчувати себе повноцінною особистістю.

Друге, зрозуміло, це зберегти вищий навчальний заклад, який у нас є. Конкуренція неминуха і вона ще буде посилюватися. Але я певен, що у нас є духовне вістря. навколо якого ми тримаємося і щоразу нанизуємо на нього щось нове, але від найважливішого ми не відходимо. Нам треба дбати про свою окремішність у цьому світі. У нас є педагогічна майстерність, теорія Макаренка, Бог і Україна – теорія Ващенко. У нас витає дух Василя Сухомлинського. Навіть цих трьох постатей уже достатньо, аби вибудувати свій такий окремішний світ, який би формував студента, давав йому все необхідне у цьому світі.

Але якщо сказати вже насамкінець, то дуже непросто: світ розвихрений, жорсткуватий, вимагає щоденної, а навіть щогодинної, щохвилинної якоїсь реакції на все, що відбувається. Тому це дуже важливо і дуже непросто. Але коли є колеги, коли є мудре студентство – все виходить. Я в усіх своїх інтерв'ю, які давав, у всіх дослідженнях, приурочених 100-літньому ювілею, говорю, що над усім набутком Полтавського національного вивіщується найкоштовніший скарб – наші студенти. Креативні, красиві, мудрі, духовно багаті. Талановиті студенти, які обов'язково продовжать нашу справу, примножать її. І Україна може бути спокійною, бо ми забезпечимо її майбутнє цими фахівцями, а вони поведуть за собою, бо даруватимуть світло, адже нам послано професію від Бога.

Отже, підкреслюючи наступність поколінь, наступним ректорам необхідно змінюватися у відповідності до потреб і життя молоді, однак просто не забувати й про традиції, “бо збудувати абсолютно новий дім зараз неможливо”. Оскільки той, хто не пам'ятає минулого, своєї історії, не має майбутнього.

Список використаної літератури

1. Киридон А. М. Волнін Олександр Костянтинович / А. М. Киридон, П. В. Киридон // Історія Полтавського педагогічного інституту в особах. Матеріали конференції, присвяченої 80-річчю ювілею інституту. – Полтава : Кларисса, 1995. – С. 10–15.
2. Год Б. В. Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка : історія і сучасність / Б. В. Год, О. П. Єрмак, П. В. Киридон. — Полтава, 2009. – С. 6.